

Мәдени ескерткіштерге байланысты

ВАНДАЛИЗМ

**Қабылдаған: Аликбаева М.Б.
Орындаған: Набиева Назира,
“Мәдениеттану” магистранты**

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНДАҒЫ

мәдени-тарихи ескерткіштерге
талдау

Алматы облысы тарихи және мәдени ескерткіштерге бай аймақтардың бірі болып табылады. Бұл өңірде көптеген мәдени және тарихи мұралар орналасқан, олардың арасында көне қорғандар, қалашықтар, сәулет өнері мен діни нысандар бар.

 Мәдени ескерткіштерді қорғау және сақтау мәселелері әрқашан маңызды болып келген және қазіргі таңда бұл салада бірқатар қиындықтар мен проблемалар туындайды.

Алматы облысының негізгі тарихи- мәдени ескерткіштері:

- Туристік Ақпарат Орталығы
- А.Құнанбаев ескерткіші
- Ғани Мұратбаев ескерткіші
- Тәуелсіздік кешенінің монументі
- «Азаттықтың ақ Таңы» ескерткіші
- Төлебаев ескерткіші
- Марғұлғанға ескерткіш
- Шоқан Уәлиханов ескерткіші
- А.С. Пушкин ескерткіші
- Тарас Григорьевич Шевченко ескерткіші
- Жамбыл Жабаев ескерткіші

1. **Талғар қалашығы** – көне түркі заманынан қалған қалашық, археологиялық зерттеулердің нысаны.
2. **Сақ қорғандары** – Бесшатыр, Ұлытау сияқты сақтар дәуірінен қалған қорғандар.
3. **Қордай шоқысы** – ерте орта ғасырлардан қалған көне орын.

- 4. **Шарын шатқалы** – геологиялық және табиғи ескерткіштер қатарында.
- 5. **Медреселер мен кесенелер** – Орта Азия мен Қазақстанның діни сәулет өнері мен тарихынан мағлұмат беретін орындар.

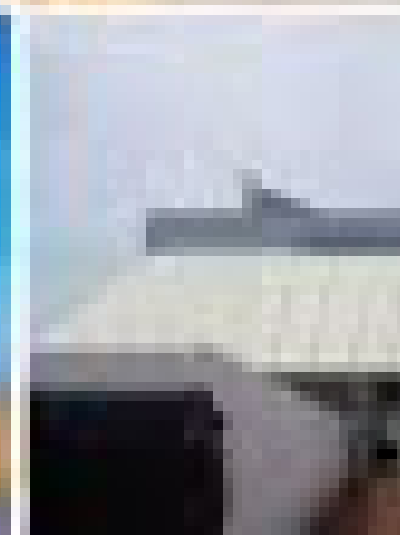
**Мәдени
ескерткіштерге
қатысты
вандализм
мысалдары:**

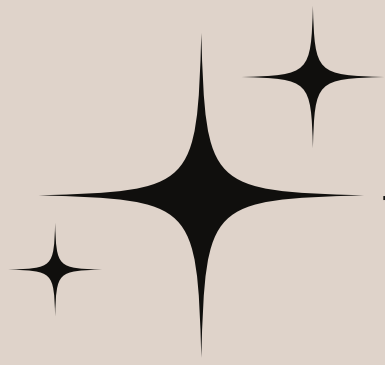

МӘДЕНИ ЕСКЕРТКІШТЕРГЕ

Вандализм әрекеттері көбіне тарихи ескерткіштерді жою, бүлдіру, немесе олардың үстін бейәдеп түрде жазу жазып кету сияқты әрекеттерден көрінеді.

Қорғандарды бүлдіру – сақ қорғандары мен көне қалашықтардың үстіне ауыр техникамен өтсе немесе қазба жұмыстары дұрыс жүргізілмесе, олар бүлінеді. Мұндай әрекеттер кейде жергілікті тұрғындардың немесе қарақшылардың іздеулеріне байланысты орын алады.

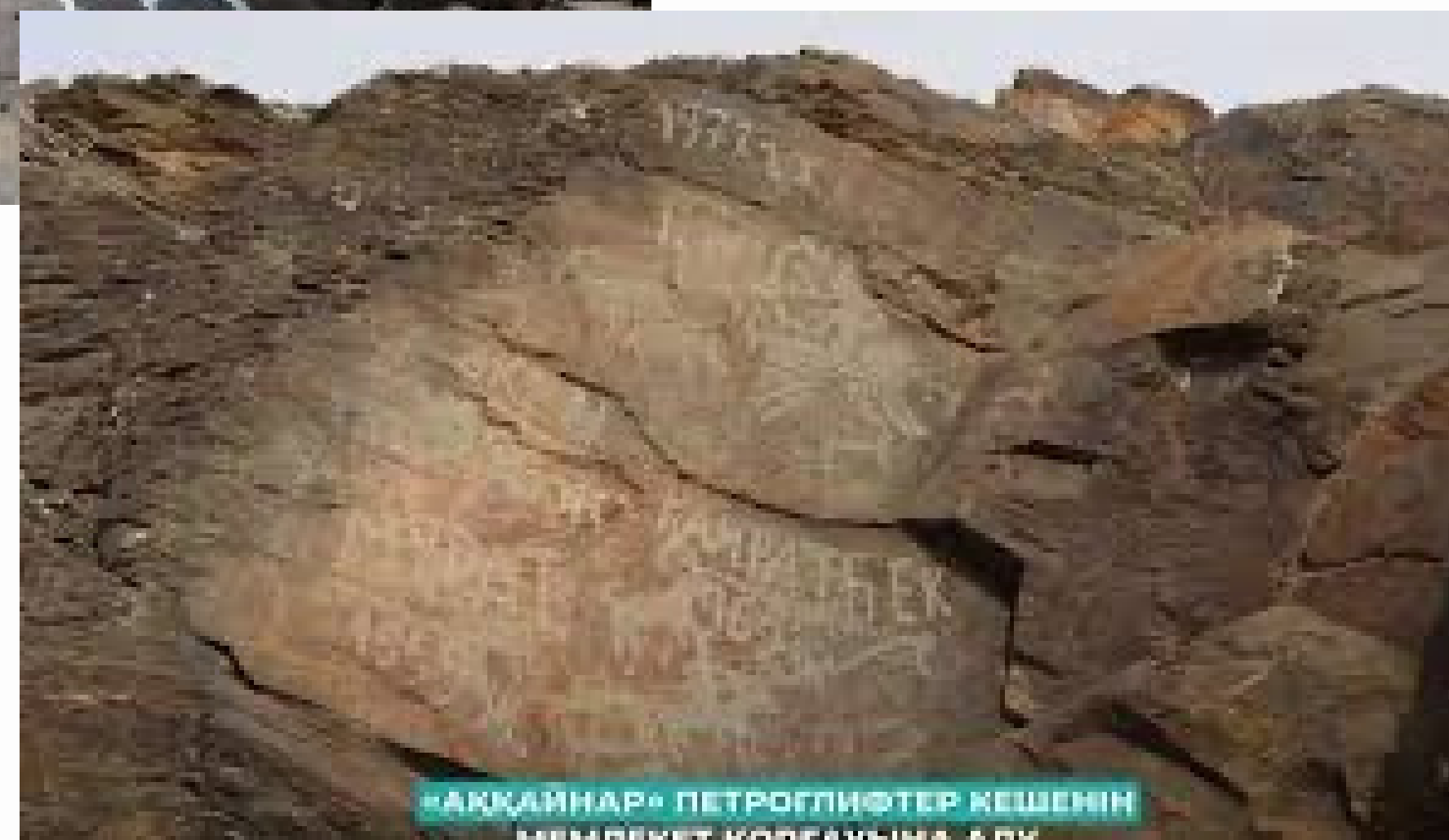

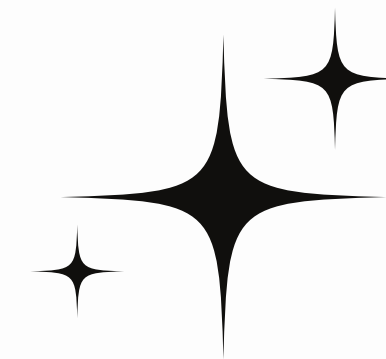

Петроглифтерді зақымдау – Алматы облысында орналасқан табиғи және тарихи ескерткіштердің арасында петроглифтер, яғни тасқа қашалған суреттер өте көп. Бұл суреттер мәдени мұра болып табылады, алайда көптеген жағдайда оларды вандалдар зақымдайды. Мысалы, көп жағдайда бұл петроглифтерге бейәдеп жазулар жазылып, түрлі бояулармен боялуы мүмкін.

«АҚҒАЙНАР» ПЕТРОГЛИФТЕР КЕШЕНІН
МЕМЛЕКЕТ ҚОРҒАУЫНА АЛУ

Діни орындарға жасалған шабуылдар – медреселер мен кесенелерде де вандализм әрекеттері кездеседі. Діни ескерткіштерге зиян келтіру көбінесе қасақана немесе тарихи мұраны елемеу нәтижесінде болады. Мұндай орындарға түрлі жазулар мен суреттер салынуы, бұзу немесе ұрлық жасау сияқты қылмыстар орын алуы мүмкін.

Техникалық бақылау – ескерткіштер орналасқан жерлерде бейнебақылау жүйелерін орнату, күзет қызметін күшейту арқылы осы мәселелерді реттеу.

1. **Қоғамдық білім беру** – мәдени ескерткіштерді қорғау мәселелері бойынша халықты ақпараттандыру және түсіндіру жұмыстарын жүргізу маңызды. Мәдени мұраның құндылығы мен оның тарихтағы орны туралы халық арасында кеңінен түсінік қалыптастыру қажет.

Заңнамалық шаралар – мәдени мұраны қорғау туралы заңдарды күшейту және оларды қатаң бақылауда ұстау керек. Вандализм әрекеттері үшін қатаң жазалар енгізу қажет.

Вандализммен күресу жолдары:

Қорытынды:

Мәдени ескерткіштерге жасалған вандализм әрекеттері тарихи мұраларды жойып, келешек ұрпақтарға жететін құндылықтарды жоғалтуға әкеледі. Сондықтан бұл мәселені шешу тек қана билікке ғана емес, жалпы қоғамның міндеті болып табылады.